

به نام خدا

دستورالعمل الزامات افشای اطلاعات و تصویب معاملات اشخاص وابسته

ناشران بورسی و فرابورسی

مصوب ۹۰/۱۰/۰۳ هیئت مدیره‌ی سازمان بورس و اوراق بهادار

در راستای حمایت از حقوق سرمایه‌گذاران، پیشگیری از وقوع تخلفات و نیز ساماندهی و توسعه بازار شفاف و منصفانه اوراق بهادار طبق بندهای ۸، ۱۱ و ۱۸ ماده ۷ قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران (مصوب آذرماه ۱۳۸۴ مجلس شورای اسلامی) این دستورالعمل در تاریخ ۱۳۹۰/۱۰/۳ در ۱۳ ماده و ۵ تبصره به تصویب هیئت مدیره‌ی سازمان بورس و اوراق بهادار رسید. رعایت مفاد این دستورالعمل، از تاریخ ابلاغ آن، برای شرکت‌های پذیرفته شده در بورس و فرابورس الزامی است.

ماده ۱ - اصطلاحات و واژه‌های تعریف شده در ماده یک دستورالعمل اجرایی افشای اطلاعات شرکت‌های ثبت شده نزد سازمان و همچنین بند ۶ استاندارد حسابداری لازم‌الاجرا شماره ۱۲، بجز دامنه تعریف "اشخاص وابسته" که به شرح زیر تکمیل شده است، با همان مفاهیم در ضوابط حاضر به کار رفته‌اند:

- **ناشر:** منظور ناشر پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران می‌باشد.
- **اشخاص وابسته:** اشخاص وابسته عبارتند از:

۱. اشخاص وابسته ذکر شده در بند ۶ استاندارد حسابداری شماره ۱۲،
۲. اشخاصی که حداقل ۱۰٪ از سهام ناشر را به‌طور مستقیم و غیر مستقیم در اختیار دارند،
۳. شرکتی که مدیران فعلی آن، در ۲ سال اخیر عضو هیئت‌مدیره یا مدیرعامل ناشر بوده‌اند،
۴. شرکتی که مدیران ۲ سال اخیر آن در حال حاضر عضو هیئت‌مدیره یا مدیرعامل ناشر باشند،
۵. اشخاص دارای روابط خاص با ناشر، مانند تعاونی کارکنان، صندوق‌های بازنشستگی و ... (اعم از آنکه توسط ناشر کنترل شوند یا خیر) و همچنین شرکتهای تحت کنترل آنها،
۶. مشارکت خاص مربوط به اشخاص کنترل‌کننده یا دارای نفوذ قابل ملاحظه در ناشر،
۷. مدیران ارشد اجرایی همانند معاونان مدیرعامل، مدیران اجرایی ناشر مانند مدیرمالی، مدیر پروژه‌ها، مدیر منابع انسانی،
۸. هر مشتری و یا هر تأمین‌کننده مواد اولیه ناشر که بر تصمیم‌گیری مدیران نفوذ داشته‌باشد و یا تصمیمات آنها تحت نفوذ ناشر باشد و بتواند تصمیمات پیرامون معاملات را تحت تأثیر قرار دهد. همچنین در صورتیکه حداقل ۳۰٪ از درآمد عملیاتی ناشر در طی دوره، از یک مشتری کسب گردد و یا حداقل ۳۰٪ از خرید ناشر در طی دوره از یک تأمین‌کننده مواد اولیه انجام گردد، مشمول این تعریف خواهد شد.

تبصره: منظور از مدیران در این دستورالعمل، مدیر عامل و اعضای هیئت مدیره ناشر می‌باشد.

ماده ۲ - ناشر مکلف است علاوه بر رعایت الزامات مقرر در استاندارد حسابداری شماره ۱۲ با عنوان "افشای اطلاعات اشخاص وابسته"، مفاد این مقررات را رعایت نماید.

ماده ۳ - معاملات بااهمیت با اشخاص وابسته باید به تفکیک هر گروه معامله و با شرح مناسب به ترتیبی که در ماده ۴ این دستورالعمل ذکر شده است افشا شود و از عبارات کلی دریافت، پرداخت، خرید، فروش و اجاره استفاده نشود.

تبصره ۱: خرید و فروش دارائی‌های ثابت باید به تفکیک هر معامله افشا شود.

تبصره ۲: دریافت‌ها و پرداخت‌هایی که در جهت تأمین مالی واحد گزارشگر و یا شخص وابسته انجام می‌شود (شامل اصل و فرع)، جزء معاملات با اشخاص وابسته محسوب خواهد شد و می‌بایست در یادداشت‌های توضیحی صورت‌های مالی افشا شود. ضمناً دریافتها و پرداختهای دوره جاری که مربوط به معاملات انجام گرفته در دوره‌های قبل می‌باشد و همچنین، تعدیلات انجام شده در دوره جاری مربوط به آنها (از قبیل هزینه مطالبات مشکوک‌الوصول در نظر گرفته شده طی دوره) با ذکر دلایل تعدیلات، می‌بایست افشا گردد.

ماده ۴ - حداقل اطلاعاتی که در مورد اشخاص وابسته و معاملات آنها باید افشا شود به شرح زیر است:

- نوع وابستگی شخص وابسته با ناشر،
  - مبلغ و موضوع معاملات انجام شده طی دوره به تفکیک هر شخص وابسته،
  - مانده حسابهای فیما بین، نحوه تسویه و نرخ سود تضمین شده (حتی اگر معامله‌ای در طی دوره با شخص وابسته مزبور انجام نشده باشد).
  - ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول مربوط به مانده حساب‌های فیما بین،
  - هزینه مطالبات سوخت شده و مشکوک‌الوصول طی دوره ناشی از معاملات با اشخاص وابسته،
  - میزان بازپرداخت یا دریافت اقساط وامهای مرتبط با اشخاص وابسته،
  - انتقال منابع و تعهدات (دارایی‌ها و بدهی‌ها) بین اشخاص وابسته،
  - جزئیات هرگونه تضمین ارائه شده توسط ناشر به نفع هریک از اشخاص وابسته و بالعکس،
  - تعهدات سرمایه‌ای ناشر به اشخاص وابسته (یا به سایرین، از طرف اشخاص وابسته) و بالعکس،
  - نحوه تعیین قیمت (نظریه کارشناس رسمی، استعلام بها، برگزاری مناقصه یا مزایده و ...) و ارزش منصفانه معاملات،
  - سود (زیان) ناشی از معاملات با اشخاص وابسته به تفکیک معاملات انجام شده با هر یک،
  - اقلام مقایسه‌ای سال قبل، شامل مانده حساب، سود (زیان) معامله.
- ماده ۵ -** افشای اطلاعات اشخاص وابسته باید به تفکیک برای هریک از طبقات زیر انجام شود:
- شرکت مادر یا سهامدار کنترل کننده،
  - اشخاص دارای کنترل مشترک یا نفوذ قابل ملاحظه بر ناشر،

- شرکت‌های هم‌گروه یا تحت کنترل واحد،
- واحدهای تجاری فرعی،
- واحدهای تجاری وابسته،
- مشارکت‌های خاص،
- اعضای هیئت‌مدیره و مدیران ارشد اجرایی ناشر،
- سایر اشخاص وابسته

ماده ۶- اطلاعات مربوط به اشخاص وابسته، حداقل باید مطابق با جداول پیوست به همراه صورت‌های مالی سالانه و میان‌دوره‌ای افشا گردد. ناشر مکلف است در صورت درخواست سازمان، اطلاعات و اسناد لازم را ارسال نماید.

ماده ۷- در اجرای ماده ۱۲۹ اصلاحیه قانون تجارت، اعضاء هیئت‌مدیره و مدیرعامل ناشر و همچنین مؤسسات و شرکت‌هایی که اعضای هیئت‌مدیره و یا مدیرعامل ناشر شریک یا عضو هیئت‌مدیره و یا مدیرعامل آنها باشند نمی‌توانند بدون اجازه هیئت‌مدیره در معاملاتی که با ناشر یا به حساب ناشر می‌شود به طور مستقیم یا غیرمستقیم (به شرح مذکور در تبصره این ماده) طرف معامله واقع و یا سهام شونند.

تبصره: معامله اشخاص ذیل با ناشر از نظر مقررات این دستورالعمل، معامله مدیر ذینفع بصورت غیر مستقیم تلقی شده و مشمول مفاد این ماده خواهد بود:

۱. اشخاص حقوقی تحت کنترل (به مفهوم مذکور در استانداردهای حسابداری لازم‌الاجرا) اعضاء هیئت مدیره و مدیر عامل ناشر.
۲. اشخاص حقوقی تحت کنترل (به مفهوم مذکور در استانداردهای حسابداری لازم‌الاجرا) مؤسسات و شرکت‌هایی که اعضای هیئت مدیره و یا مدیر عامل ناشر، شریک یا عضو هیئت مدیره یا مدیر عامل آنها می‌باشند.
۳. همسر، فرزندان و همسران آنان، پدر، مادر، برادر و خواهر اعضاء هیئت مدیره و مدیر عامل ناشر و همچنین اشخاصی که اعضاء هیئت مدیره و مدیر عامل ناشر به عناوینی از قبیل قیم یا وصی متولی امور آنها است.

ماده ۸- معاملات با اشخاص وابسته موضوع ماده ۱۲۹ اصلاحیه قانون تجارت، باید به تصویب هیئت‌مدیره برسد و در جلسه تصمیم‌گیری و تصویب در هیئت‌مدیره، مدیر ذینفع، حق رأی ندارد. ناشر باید ترتیبی اتخاذ نماید که اطلاعات لازم از قبیل مبلغ معامله و مبنای تعیین آن، نظریه کارشناس رسمی، استعلام بها، برگزاری مناقصه یا مزایده یا روش‌های مشابه، قیمت منصفانه، مشخصات کامل موضوع قرارداد، مشخصات کامل طرف قرارداد و نوع وابستگی آن با ناشر، منافع مستقیم یا غیرمستقیم مدیر ذینفع و سمت وی در شخص طرف معامله و سایر اطلاعات ضروری برای تصمیم‌گیری مناسب در اختیار هیئت‌مدیره قرار گیرد. در این راستا، مدیر ذینفع نیز مکلف است اطلاعات لازم درخصوص نوع وابستگی و درصد مالکیت مستقیم و غیرمستقیم در طرفین معامله را جهت تصمیم‌گیری مناسب در اختیار هیئت‌مدیره قرار دهد.

ماده ۹ - هیئت‌مدیره ناشر در هنگام تصمیم‌گیری در خصوص معاملات با اشخاص وابسته باید منافع یکسان سهامداران ناشر را بر هر امر دیگری مقدم داشته و فقط در صورت متعارف و منصفانه بودن معامله، انجام چنین معامله‌ای را تصویب نماید والا متخلف محسوب می‌گردد.

ماده ۱۰ - در مورد معاملات مشمول ماده ۱۲۹ اصلاحیه قانون تجارت، هیئت‌مدیره مکلف است بلافاصله بازرس ناشر را از معامله‌ای که اجازه آن داده شده است بطور کتبی مطلع نماید و همچنین گزارش روشنی از آن حاوی کلیه شرایط معامله به اولین مجمع عمومی عادی صاحبان سهام بدهد و بازرس نیز مکلف است ضمن گزارش خاصی حاوی جزئیات معامله که بصورت جداگانه و مشخص قرائت می‌شود، نظر خود را درباره چنین معامله‌ای به همان مجمع تقدیم نماید.

تبصره: اتخاذ تصمیم نسبت به معامله مذکور باید جدا از سایر موضوعات دستور جلسه مجمع عمومی صورت گیرد و مدیر ذینفع در معامله در مجمع عمومی عادی هنگام اخذ تصمیم نسبت به معامله مذکور حق رأی ندارد و این موضوع باید توسط هیئت رئیسه مجمع کنترل و در صورت جلسه قید گردد.

ماده ۱۱ - در صورت انجام معاملات موضوع ماده ۱۲۹ اصلاحیه قانون تجارت، چنانچه ارزش موضوع معامله معادل یا بیش از پنج درصد دارایی ناشر مطابق آخرین صورت‌های مالی حسابرسی شده باشد:

۱. ناشر مکلف است پس از انعقاد معامله فوراً - حداکثر ظرف ۴۸ ساعت - اطلاعات زیر را افشا نماید: موضوع معامله، مبلغ معامله، قیمت منصفانه معامله، طرفین معامله، تاریخ انجام معامله، میزان سهام مدیرعامل یا عضو هیئت‌مدیره‌ی ذینفع به صورت مستقیم یا غیرمستقیم در اشخاص طرف معامله.

۲. ناشر مکلف است پیش از انعقاد قرارداد، نظر کمیته حسابرسی را در خصوص شرایط معامله و منصفانه بودن آن، دریافت کند.

۳. سهامدارانی که حداقل پنج درصد از سرمایه ناشر را در اختیار دارند می‌توانند در صورت ارائه مستندات کافی حاکی از نقض قوانین، مقررات، مفاد اساسنامه یا استانداردهای لازم‌الاجرا یا غیر منصفانه بودن معامله، از سازمان تقاضا نمایند تا از طریق انجام حسابرسی ویژه به هزینه متقاضی، نسبت به بررسی موضوع و ارسال آن حسب مورد به مرجع ذیصلاح اقدام نماید.

ماده ۱۲ - در صورت طرح دعوی از سوی هر شخص حقیقی یا حقوقی علیه ناشر، مدیر یا مدیر عامل آن در مراجع قضایی یا هیئت داورى موضوع ماده ۳۷ قانون بازره، پس از ارائه تأییدیه‌های طرح دعوی در هریک از مراجع مذکور توسط خواهان، سازمان می‌تواند اطلاعات، اسناد و مدارک مرتبط با پرونده را به تشخیص خود از هریک از اشخاص تحت نظارت دریافت و در اختیار مقام رسیدگی‌کننده قرار دهد.

ماده ۱۳ - در صورتی که ارزش معاملات با سایر اشخاص وابسته - به غیر از اشخاص موضوع ماده ۱۲۹ اصلاحیه قانون تجارت - معادل یا بیش از پنج درصد دارایی ناشر مطابق آخرین صورت‌های مالی حسابرسی شده باشد، مقررات حاکم بر معاملات مشمول ماده ۱۲۹ که در این دستورالعمل آمده، بر معاملات با سایر اشخاص وابسته نیز حاکم خواهد بود.

یادداشت شماره X اطلاعات مربوط به اشخاص وابسته:

X- ۱: معاملات با اشخاص وابسته در طی سال، به شرح زیر است:

"ارقام به میلیون ریال"

سال ۱۳۳۱		سال ۱۳۳۲						نوع وابستگی ^۱	نام شخص وابسته	
مانده طلب(بدهی)	سود(زیان) معامله	مبلغ معامله	مانده طلب(بدهی)	سود(زیان) ناخالص معامله	مبلغ معامله ^۲	نحوه تعیین قیمت ^۲	آیا مشمول مفاد ماده ۱۲۹ ق.ت.می باشد؟			
							✓			شرکت مادر / سهامدار کنترل کننده
										اشخاص دارای کنترل مشترک یا نفوذ قابل ملاحظه بر شرکت
										شرکتهای همگروه / تحت کنترل واحد
										واحدهای تجاری فرعی
										واحدهای تجاری وابسته
										مشارکتهای خاص
										اعضای هیئت مدیره و مدیران ارشد اجرایی
										سایر اشخاص وابسته

۱: تمام انواع وابستگی باید ذکر شود. بعبارت دیگر، در صورتیکه طرف معامله، هم شرکت وابسته شرکت است و هم یکی از اعضای هیئت‌مدیره که ۵ درصد از سهام آن را در اختیار دارد هر دو باید افشا و در جدول ارائه گردد.

۲: مانند قیمت بازار یا قیمت‌گذاری توسط کارشناس رسمی یا هیئت‌مدیره.

۳: در صورت وجود تفاوت با اهمیت بین شرایط معاملات با اشخاص وابسته و شرایط حاکم بر معاملات حقیقی، موارد افتراق باید افشا شود.

۴: تصویب معاملات فوق باید با رعایت مقررات دستورالعمل صورت پذیرد.

X-۲: مانده حساب اشخاص وابسته‌ای که طی سال، معامله‌ای با آنها انجام نشده، به شرح زیر است:

سال ۱۳۴۱	سال ۱۳۴۲			نوع وابستگی	نام شخص وابسته
	مانده طلب (بدهی)	تعدیلات (هزینه مطالبات مشکوک‌الوصول و ...)	(دریافت) پرداخت		
		xxx ^۲			

۱: ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول پایان سال مالی ۱۳۴۱ بابت طلب از شخص مزبور بالغ بر ..... میلیون ریال می‌باشد که به دلیل ..... تعدیل گردیده‌است.

۲: طلب مزبور به دلیل ..... تعدیل گردیده‌است.